

NATIONALE ENERGIE- EN KLIMAATPLANNEN (NEKP) EN REGIONALE SAMENWERKING

GEZAMENLIJK PENTA HOOFDSTUK VOOR DE NEKPs - DEFINITIEF

Het Pentalateraal Energieforum is een vrijwillige regionale samenwerking, sinds 2005, tussen België, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg en Nederland, en sinds 2011, Oostenrijk. Deze landen vertegenwoordigen een derde van de bevolking en meer dan 40% van de elektriciteitsproductie van de EU. Zwitserland werd in 2011 permanent waarnemer en draagt actief bij aan het technische werk en het besluitvoorbereidingsproces. Het Pentalateraal Energieforum versterkt, in nauwe samenwerking met de Europese Commissie (op uitnodiging), de samenwerking tussen alle betrokken partijen, met als doel een regionale elektriciteitsmarkt op te richten als tussenstap richting een Europese elektriciteitsmarkt.

De samenwerking is aangestuurd door de ministers die bevoegd zijn voor energiebeleid en die op regelmatige basis bijeen komen. De opvolging van de werkzaamheden gebeurt door de Penta Coördinatoren in het Penta NEKP Comité, onder de leiding van de respectievelijke directeuren-generaal van de Pentalanden. Het werkprogramma wordt uitgevoerd door de transmissienetbeheerders (TNB), ministeries, nationale energie-regulatoren(NER), Europese Commissie en marktpartijen, die op regelmatige basis bijeen komen in 3 Steungroepen.

Het belangrijkste succes van de voorbije 15 jaar is dat Pentalanden geëvolueerd zijn van een louter nationaal beleidsperspectief op de energiemarkten naar het aannemen van een regionale aanpak. Concrete regionale mijlpalen werden bereikt in verschillende dimensies die vandaag nog relevant blijven:

Interne elektriciteitsmarkt/marktintegratie:

De Penta Steungroep 1 (SG1) focust op het koppelen van de elektriciteitsmarkten in de regio. De SG1 stelde als doel het aanjagen van de ontwikkeling van een stroomgebaseerde koppeling (*flow-based market coupling* FBMC) van de dag-vooruit markten, en in mei 2015 werd de FBMC officieel gelanceerd in de Penta regio, als primeur in de Europese Unie. Sindsdien werd de FBMC continu verbeterd om nog verder welvaartswinsten te boeken en het dient vandaag als basis voor een volledig in de EU ingebedde FBMC van de dag-vooruit markten.

Daarenboven ondersteunde de SG1, met het oog op een verhoogde terbeschikkingstelling van netwerkcapaciteit voor grensoverschrijdende handel op de intra-dag markt, een gecoördineerd proces voor de berekening - na de afsluiting van de dag-vooruit marktkoppeling - van de beschikbaarheid van intra-dag capaciteit op alle grenzen binnen de regio. Dit werd geïmplementeerd in maart 2016 als een eerste stap in de richting van een koppeling van de Europese intra-dag markten.

De Steungroep was een geprivilegieerde getuige van de drastische veranderingen in de organisatie en governance van de energiemarkten. Waar in 2005 de elektriciteitsoperatoren nog min of meer geïsoleerd functioneerden, heeft de groep de voorbije jaren actief de samenwerking gestimuleerd tussen belanghebbenden, wat op termijn zelfs uitmondde in de regionale groepering van netbeheerders in hun associaties, de versmelting van elektriciteitsbeurzen of netbeheerders, en het verschijnen van nieuwe actoren (zoals TSCNet, Coreso, het voormalige CASC-CWE, SSC).

Gelet op de implementatieplannen die overeenkomstig het Europees wetgevingspakket Schone Energie voorbereid moeten worden, zullen Pentalanden coördineren en tot gezamenlijke actie trachten te komen.

Interne elektriciteitsmarkt/flexibiliteit:

De Steungroep 3 (SG3) focust op flexibiliteitsonderwerpen in de regio. Het werk in SG3 is tot nu geconcentreerd op balancing, intra-dag markten en de rol van vraagbeheer als drie belangrijke werkerreinen voor regionale samenwerking om de flexibiliteit van onze elektriciteitsmarkten te verbeteren. Verschillende technische achtergrond nota's zijn opgeleverd die de belangrijkste obstakels opsommen die een beter gebruik van flexibiliteit in de Pentaregio in de weg staan. De deelname in SG3 stond open zowel voor de gebruikelijke deelnemers (regulatoren/ netbeheerders) als voor andere belanghebbenden zoals distributienetbeheerders, grootverbruikersorganisaties en hernieuwbare energie producenten.

Inzake balancing vonden binnen het Pentalateraal Forum evaluaties plaats over de huidige aanpak en werden best practices uitgewisseld. Penta speelt overigens een essentiële rol in de implementering van de richtlijnen van de Europese Unie over balancing van het elektriciteitssysteem. Met betrekking tot het vraagbeheer heeft een aparte groep van experts gewerkt aan een rapport over de reële situatie in de Pentaregio waarbij de klemtoon werd gelegd op de regels en de verantwoordelijkheden van de nieuwe marktspelers in elk land van de regio. Voor de toekomstige samenwerking van de Pentalanden op het vlak van waterstof werd een workshop georganiseerd met als doel eventuele samenwerkingsthema's over deze kwestie te definiëren.

Bevoorradingszekerheid :

Steungroep 2 (SG2) buigt zich over de bevoorradingszekerheid in de regio. Tussen de Pentalanden werd een samenwerkingsakkoord gesloten dat ondertekend werd in juni 2017. Op basis daarvan en in het licht van de nieuwe EU verordening betreffende risicoparaatheid werd in 2018 een crisisoefening (PENTEX 2018) gehouden om te komen tot een beter wederzijds inzicht in de nationale bekommernissen ten einde de belangrijkste potentiële (grensoverschrijdende) crisissituaties voor de regio te identificeren en verscheidene maatregelen te evalueren die de effecten van de crisis kunnen verzachten.

Een belangrijke stap ter zake was de 1ste regionale evaluatie inzake productiebalancing (GAA) die door de TNBs van het Pentalateraal Energieforum georganiseerd werd en in maart 2015 gepubliceerd werd. De evaluatiemethodologie was gestoeld op een probabilistische en chronologische aanpak met een uur-resolutie voor de jaren 2015/2016 en 2020/2021, die een markante verbetering vertoonde in vergelijking met de bestaande deterministische benaderingen. De Penta TNBs hebben overigens gebruik gemaakt van een verzameling van gemeenschappelijke regionale gegevens die gebaseerd waren op dezelfde scenario's en hypothesen, zoals een regionaal warmtegevoelig lastmodel en geharmoniseerde probabilistische hydrologische gegevens.

De regeringen van de Pentalanden zijn ervan overtuigd dat deze dimensies belangrijk blijven. Naast een verderzetting van de hierboven vermelde domeinen, gaan de Pentalanden de komende jaren het Pentalateraal energieforum ook inzetten om werk te maken van volgende prioriteiten:

KOOLSTOFVRIJ MAKEN VAN DE ELEKTRICITEITSECTOR

Gezamenlijke visie op koolstofvrije elektriciteit in Penta tegen 2050

De Pentalanden zullen met elkaar hun visies uitwisselen op een koolstofvrij elektriciteitssysteem tegen 2050 (met tussenstappen in 2030 en 2040), als onderdeel van een uiterst energie-efficiënt en op hernieuwbare energie gebaseerd systeem, met een stapsgewijze uitstap uit stroom gebaseerd op fossiele energie en een efficiënt eindverbruik van elektriciteit. De eerste stap zal bestaan uit een vergelijking van de nationale scenario's voor het mogelijke elektriciteitssysteem tegen 2050, en uit het identificeren van de gelijke en verschillende aspecten doorheen de scenario's en van de manier waarop de leveringszekerheid zou gegarandeerd worden in deze scenario's. Dit zal de basis creëren voor een gemeenschappelijk begrip van de verwachtingen en de uitdagingen om een toekomstig elektriciteitssysteem uit te bouwen.

Lancering van de grensoverschrijdende samenwerking inzake hernieuwbare elektriciteit :

De Pentalanden zullen op vrijwillige basis werken aan de ontwikkeling van een agenda van gemeenschappelijke ideeën op het vlak van verschillende samenwerkingsniveau's waaronder het zoeken naar mogelijkheden voor de openstelling van procedures voor nationale aanbestedingen/ grensoverschrijdende aanbestedingen/ gemeenschappelijke aanbestedingen voor geïnteresseerde Pentalanden, waarbij steeds meer een beroep wordt gedaan op het geschikt Europees kader voor hernieuwbare energie en op de bestaande samenwerkingsmechanismen, zoals gemeenschappelijke projecten en transfer van statistieken (menu cluster) voor geïnteresseerde Pentalanden.

De Pentalanden steunen eveneens de lopende werkzaamheden van de Europese Commissie en van de Lidstaten inzake de ontwikkeling van een Financieringsmechanisme voor hernieuwbare energie in de Europese Unie.

Integratie van opties en diensten op het vlak van elektromobiliteit zonder regionale beperkingen :

De Pentalanden zullen het aandeel van hernieuwbare energie in het transport mede ondersteunen door de elektromobiliteit te stimuleren (onder meer brandstofbatterijen). Zij faciliteren de integratie / uitrol van elektromobiliteitsopties en -diensten zonder beperkingen binnen de Pentaregio door de obstakels voor de grensoverschrijdende elektromobiliteit- en oplaaddiensten te identificeren en desgevallend weg te werken en de interoperabiliteit te garanderen.

Studie van de opties inzake koolsoftarifiering en de grensoverschrijdende impact ervan op de elektriciteitsprijzen

De Pentalanden die van plan zijn of overwegen een koolstofprijs in te voeren zullen op vrijwillige basis hun standpunten uitwisselen over de politieke aanpak van de invoering van een koolstofprijs, over de voor- en nadelen ervan in termen van vermindering van CO₂-uitstoot, bevoorradingszekerheid, evolutie van de prijzen en billijke concurrentie voor hun industrie.

INTERNE MARKT VOOR ELEKTRICITEIT

Marktintegratie

De Pentalanden zullen het toezicht op de FBMC verbeteren om de grensoverschrijdende handel en het maatschappelijk welzijn te laten toenemen en om de voordelen voor de consument te optimaliseren. De Pentalanden zullen het toezicht innovatiever maken en het omzetten in gemeenschappelijke sleutelindicatoren om de evolutie te evalueren naar een totaal koolstofvrije Pentalaterale elektriciteitsmarkt in 2050.

De Pentalanden zullen gezamenlijk werken aan de snelle implementering van het Clean Energy Package en aan de eventuele grensoverschrijdende impact voor de energiemarkt (bij voorbeeld verdere ontwikkeling en verbetering van de samenwerking op het vlak van redispatching in de Pentaregio).

Flexibiliteit

De Pentalanden zullen aandacht besteden aan de impact van de implementering van de flexibiliteitsopties zoals de rol van het vraagbeheer inzake energie, PtX (Power-to-X) en waterstof, de rol van opslag, de elektrische mobiliteit en zij zullen de concrete obstakels voor sectorale koppeling analyseren die verband houden met elektriciteit.

In verband met de toekomstige rol van steeds meer hernieuwbare waterstof als energiedrager in hun energiesysteem zullen de Pentalanden op zoek gaan naar een eventuele gemeenschappelijke aanpak van oorsprongsgaranties, grensoverschrijdende infrastructuur, de respectieve rol van de TNB en de DNB en de normen voor bijmenging van waterstof en zij zullen informatie en best practices uitwisselen over de ondersteuningsstelsels voor waterstof en innoverende projecten alsook over de toekomstige rol van waterstof in het algemeen.

BEVOORRADINGSZEKERHEID

De Pentalanden zullen de Pentalaterale evaluatie van de productie-adequaatheid permanent verbeteren waarbij zij rekening houden met de meest betrouwbare meteorologische gegevens, de laatste en objectieve cijfers van de NEKP-en van de Pentalanden, bij de bepaling van de toekomstige energiemixen en andere sensibiliteitsanalyses. De derde evaluatie wordt momenteel door de Penta TNB uitgevoerd voor 2021 en 2025; hierbij wordt rekening gehouden met de regionale scenario's (gebaseerd op de nationale scenario's), verbeterde berekeningen gebaseerd op de stromen en de gevoeligheden verbonden met de flexibiliteit van de vraag.

In het kader van het Clean Energy Package (CEP) en meer in het bijzonder in de context van de regionale samenwerking en van de verordening betreffende risicoparaatheid hebben er besprekingen plaatsgevonden met ENTSO-E, de Commissie en andere betrokken partijen om de samenwerkingsregels tussen de Lidstaten te definiëren, ten einde de potentiële regionale crisisscenario's te identificeren en crisissen in de elektriciteitssector te voorkomen, te beheren en zich erop voor te bereiden en dit in een geest van solidariteit en transparantie en met inachtneming van de eisen van een concurrerende elektriciteitssector. De Pentalanden zullen in partnerschap werken om concrete regionale maatregelen te ontwikkelen voor de crisissituaties.

FINANCIERINGSINSTRUMENTEN VOOR DE ENERGIETRANSITIE

Het Pentalateraal Energieforum zal beginnen met de uitwisseling van informatie over een eventuele regionale aanpak met als doel de energie-efficiëntie en de uitrol van hernieuwbare energie te verbeteren

door bij voorbeeld, samen met financiële instellingen zoals de EIB, op zoek te gaan naar een gemeenschappelijke aanpak die erop gericht is de risico's in beide sectoren te verminderen en bijgevolg de verwezenlijking van de doelstellingen van de Pentaleden te faciliteren.